

Ved det grønne bord

Dansk

Mundtlig eksamen

stx A-niveau

EKSAMEN 1

Villy Sørensen: De forsvundne breve
Nina Kragh: Den grænseløse virkelighed

Opgave 1	
Fokus	Medier
Materiale	Villy Sørensen: De forsvundne breve.1955. (ulæst tekst) Nina Kragh: Den grænseløse selskabelighed. Politiken 2003. (ulæst tekst) Lille notat om "Blonde bloggere" fra Søndagsavisen 13.-15.februar 2009 (ulæst tekst)
Arbejdsspørgsmål	Giv en analyse og fortolkning af Villy Sørensens novelle med særligt henblik på fortælle teknik og sproglige virkemidler. Perspektiver tekstens tema om kommunikation til Nina Kraghs artikel. Giv endelig et bud på den udvikling der har fundet sted med hensyn til kommunikation fra brev til blog.

DE FORSVUNDNE BREVE

1955

Alle havde travlt i byen, kun de rødklædte postbude gik til fods, for det var ved at gå af mode at skrive breve og de havde tid nok. Primitivt var det jo sådan at gå på sine egne ben, og man smilte lidt ad postbudene og kaldte dem apostle fordi de red på apostlenes heste, men man smilte også til dem, venligt – og lidt vemodigt fordi man vidste at man snart skulle undvære synet af dem. Postbudene smilede igen, venligt og lidt vemodigt, og da de ikke havde andet at tage sig til, viste de sig så hjælpsomme over for deres medmennesker at det gik over de flestes forstand. De hjalp husmødrene med at støvsuge og lave mad, ja med at passe børnene, de hjalp viceværterne med at feje gade og skraldemændene med at tømme de tunge skraldebøtter, de legede røvere og soldater med drengene, ja undså sig end ikke for at hinke på eet ben sammen med de små piger. Og derfor blev postbudene så vellidte i byen at selv de mennesker der var slette nok til at gøre en kat fortræd umuligt kunne krumme et hår på et postbuds hoved.

Derfor kan det ikke undre at et af byens sidste postbude, et blidt og hjælpsomt ungt menneske, tillidsfuldt hilste på en ung bølge som han mødte på sin vej, for selv om han ikke kendte ham, anså han ham straks for et medmenneske. Et øjeblik lod det til at bøllen var fornærmet og ikke ville hilse igen, og postbudet skulle allerede til at gå bedrøvet videre, da slog bøllen ham kammeratligt, men noget hårdt, på den ene skulder.

– Av, sagde postbudet.

– Dav, sagde bøllen med et grin. – Gider du lige gå med ned i kælderen og hjælpe mig med at flytte en tung genstand?

– Ja gerne, smilede postbudet og slog beklagende hånden mod sin tynde brevtaske, jeg trænger også sommetider til at få noget tungt at bære.

– Go ahead, apostel, sagde bøllen og nikkede mandigt mod den mørke kælderhals. Men mens han gik ned ad trappen efter postbudet, så han sit snit til at smøge begge sine skjortærmer op, og da postbudet var kommet helt ned og vendte sig for at få at vide hvilken vej han skulle gå, stod bøllen med voldsomt knyttede næver og sammenbidt mund og brummede:

– Så er det her med tasken!

– Hvad for en taske? spurgte postbudet og så sig enfoldigt omkring, som om den omtalte taske var den omtalte tunge genstand der skulle flyttes.

– Lad vær og spil dum over for mig her! Brevtasken!

– Brevtasken? Jamen der er ingen penge i.

– Penge, puh, det er sgu ikke penge vi mangler. Brevene eller livet!

Postbudet skulle til at sige et par besindige ord, men pludselig fik han munden fuld af blod, bøllen havde slået hans næse løs. Det mishandlede menneske holdt krampagtigt fast om sin tynde taske og stammede, tudende som et barn:

– Det er ikke dine breve – jeg siger det til politiet –

Mere fik han aldrig sagt. Bøllen strakte ham til jorden med et eneste slag og tømte brevtasken i en håndevending – da han så at den kun indeholdt et eneste brev, sagde han „idiot“ til postbudet, der ikke svarede, så sparkede han til ham, rettede på sin butterfly og slentrede derfra.

To små drenge der legede luftalarm fandt postbudets lig og bragte det til politiet, der satte en omfattende undersøgelse i gang. Det måtte formodes at der i tasken havde været et særlig vigtigt brev som en hemmelig organisation ville have fingre i, og politiet forespurgte i alle livsvigtige institutioner om man der havde ventet et altafgørende brev forgæves. Overalt benægtede man det med høflige, men noget foragtende, smil for det var jo forlængst gået af mode at afsende og modtage breve i større institutioner, og politiet kunne, med støtte hos øvede

psykiatere, fastslå at mordet på postbudet ikke skulle betragtes som et rovmord, men som et lystmord. Men det formåede langtfra at berolige offentligheden der jo var kommet til at nære særlig forkærlighed for postbude, den forlangte at myndighederne skulle gøre begravelsesdagen til officiel sørgedag, intet køretøj måtte køre hurtigere end et ligtog kunne følge med, og kirkegården var overfyldt af sortklædte mennesker der hørte præsten omtale postbudet som en herrens apostel og præke gribende over et ord fra en af Moses bøger: „og nu være du forbandet fra jorden“.

Fra kirkegården gik de i samlet flok til politistationen og forlangte at politiet omgående skulle finde morderen. Da politiet ikke havde noget spor at gå efter, måtte det tage den alt afslørende løgnedetektor i brug og afhøre alle borgere i alfabetisk orden, og den hvis hjerte bankede voldsomt da han nægtede at have begået det frygtelige mord blev straks arresteret og fremstillet i dommervagten.

Den mistænkte unge mand var meget mut, han stod med skæv mund og skulende øjne og tog ikke engang hænderne op af lommen da forhørsdommeren begyndte at forhøre, hvad der jo dog var hans bestilling:

– Kender De noget til mordet på det røde postbud?

– Næ.

– Hvilken dato var det nu mordet blev begået?

– Aner det ikke.

– Tænk Dem nu godt om! Hvad tænkte De da De hørte om mordet?

– Ikke noget.

– Det var mærkeligt. Alle os andre har mordet gjort et så voldsomt indtryk på at vi aldrig nogensinde vil kunne glemme det. Hvordan vil De forklare at mordet kun lader Dem ganske kold?

Fra salen lød mumlende beundring for forhørsdommerens skarpsindighed. Kun den anklagede slog med nakken og sagde ikke noget.

– Havde De noget udestående med postbudet? Bragte han

Dem ikke Deres breve i rette tid – vi ved jo at postbudene har så meget andet at gøre.

Den anklagede stod og bed grusomt sine læber i stykker:

– Der er aldrig nogen der har skrevet et brev til mig.

– Og så ville De forhindre at andre fik breve?

– Næ. Det var ikke derfor.

– De tilstår altså alligevel mordet på det røde postbud?

– Ja, for Satan, råbte morderen, og under fyråb og blitzlys blev han ført ud og fængslet for fire uger.

I den tid studerede de lærde jurister sagen i detaljer, men offentligheden var, trods sin mangel på juridisk uddannelse, langt rappere til at tage standpunkt: den der greb forstyrrende ind i sine medmenneskers privatliv, dels ved at myrde dem, dels ved at røve deres breve, kunne naturligvis ikke leve i et menneskeligt samfund, han måtte retfærdigt straffes med strengeste mentalundersøgelse og døden.

Men beboerne af det døde postbuds distrikt måtte jo komme til at tænke over hvad det egentlig var for breve som var forsvundet på en så bestialsk måde. Husmødrene åbnede vinduerne for at tale sammen, og de enedes om at de alle i lang tid havde ventet højst vigtige breve, og at den eneste forklaring på at de ikke var indtruffet måtte være at bøllen havde bemægtiget sig dem alle. På privat initiativ blev der rettet forespørgsel til hver husstand om hvor mange breve man ikke havde modtaget, og skønt det naturligvis ikke kunne gøres op med overdreven nøjagtighed, kunne det snart fastslås at det drejede sig om i alt flere tusinde breve. Også i andre postdistrikter blev der foretaget lignende rundspørger, og det viste sig at man også der savnede ligefrem utallige breve. Unge piger der ikke havde fået brev fra deres udvandrede kærester, der dog havde lovet at skrive, fik pludselig forklaringen: postbudene var gennem længere tid blevet udplyndret af bøllen! Ældre besindige borgere gav de unge piger ret, de indså med eet det fuldkomment urimelige i at de aldrig mere modtog breve da de dog i deres lykkelige ungdomstid havde fået brev næsten hver dag.

Det hjalp kun lidt at førende atomfysikere udsendte bulletiner hvori de udtrykte deres syn på sagen: de egentlige årsager til brevskrivningens forfald måtte jo søges i at alle efterhånden havde deres egen hustelegraf og at der var blevet anlagt kabler under hele jorden hvorigenennem alt kunne transporteres uden postvæsenets mellemkomst – ingen gad længer høre på hvad videnskaben mente. Det kunne jo heller ikke bortforklares at der efter bøllens fængsling blev både afsendt og modtaget flere breve end før, så postbudene ikke mere fik tid til at støvsuge og hinke, men måtte tage gule cykler i brug så de ikke mere kunne kaldes apostle.

I retten blev morderen strengt opfordret til at bekende hvor han havde skjult de røvede breve. Den unge mand bedyrede at der i tasken kun havde været et eneste brev og det havde kun indeholdt et par biografbiller som han havde revet i småstykker der straks var blevet ført bort af den vilde vind. Anklageren kunne med en håndbevægelse bevise denne påstands usandsynlighed, og forsvareren opnåede intet ved at oplæse en erklæring fra meteorologisk institut om at det virkelig havde blæst voldsomt den dag da forbrydelsen blev begået.

Da den stædige forbryder ikke ville gå til bekendelse, harmedes nævningerne og dømte ham til døden. Men der rejste sig en offentlig protest mod denne dom, jo ikke fordi offentligheden nærede medlidenhed med morderen, men fordi det efter hans død ville være umuligt at opspore de breve der var af altafgørende betydning for så mange mennesker. Da måtte nævningerne indskrænke sig til at kræve god, gammel tortur genindført for en tid så det forhærdede menneske kunne drives til at gå til ærlig bekendelse. Og med alt folkets billigelse pinte myndighederne bøllen der trods sin hårdhed var ømfindtlig nok til at bekende alt, men da han dernæst blev skruet fri og skulle angive det sted hvor posten lå skjult, bandede han stygt på at det vidste han ikke. Så blev han skruet endnu fastere og skreg at han vilde bekende alt og han angav det ene sted efter det andet, ja gik til sidst så vidt at han forsikrede at der ikke var det sted i byen hvor der ikke var skjult breve. Og alle

søgte overalt og ingen fandt noget, og bøllen lo da man sagde ham det.

Så måtte man jo fortsætte med så streng tortur at selv bødlerne måtte vende ryggen til pinebænken, og den radbrækkede forbryder måtte lade sin trods fare og bekende at han havde skjult brevene på havets våde bund. Men da man ville have hans krop til at røbe det nøjagtige sted, tav den, thi den var ikke mere levende, hvad der øgede bødlernes harme så de skærpede torturen for at skræmme den tilbage til livet. Men bøllen lod det trodsigt blive ved sin død.

Da det rygtedes i byen, blev der så uroligt i gaderne at ingen turde forlade sit hus, kun postbudene cyklede rundt med klageskrivelser fra borgerne til myndighederne der ved at dræbe bøllen havde forhindret at de forsvundne breve nogensinde skulle komme for en dag. Men myndighederne var ikke tabt bag af en vogn, de lod postbudene træde indenfor og bød dem på kaffe med kager og cigarer og fik således lejlighed til nøje at stille dem det vigtige spørgsmål: om de nogensinde var blevet overfaldet og udplyndret af afdøde bølle. Da de alle svarede nej, kunne der næste dag udsendes en officiel erklæring om at ikke et eneste brev var forsvundet.

Denne erklæring vakte borgernes harme, og for at demonstrere iførte de sig deres sorteste klæder og gik til den myrdede morders begravelse skønt det var foreskrevet at han skulle begraves i stilhed. Præsten der selv savnede mange breve talte voldsomt over Moses ord: „hvo som ihjelslår Kain, på ham skal det hævnes syvfold“, og hans tilhørere brød ud i begejstret bifald så præsten måtte fortsætte med at læse op af apostlenes breve. Da var det blevet så sent at mørket begyndte at forvandle kirkegårdens træer til uhyggelige syner, men borgerne ville dog ikke gå før præsten havde citeret de berømte ord: „i dag skal du være med mig i Paradiset“.

Styrkede og opløftede begav de sig på hjemvejen mens stjærnerne lyste, og de aftalte glade at de straks ville gå hjem og skrive alle de breve om som de havde skrevet i de sidste år, men som ikke var nået frem til deres bestemmelsessted.

Næste dag stod alle vinduer åbne, menneskene hang ud af dem og så med lange øjne på postbudene der med tynde brevtasker daskende på ryggen i leg lod sig overfalde af hujende børn.

1. Nina Kragh: Den grænseløse selskabelighed

Teksten er et uddrag af en artikel baseret på et interview med medieforsker Stig Hjarvard, Københavns Universitet. Artiklen blev bragt i Politiken 12. december 2003 i anledning af Stig Hjarvards bog Det selskabelige samfund – essays om medier mellem mennesker, 2003.

Nina Kragh, journalist ved Politiken.

”Når det er blevet en milliardforretning at sende SMS’er, er det ikke, fordi unge mennesker udveksler børsinformationer. Den information, de udveksler, er nøglen til samvær. Men i den officielle retorik om videns- og informationssamfundet lader man, som om vi er drevet af en ubændig lyst til at vide mere – at lige så snart folk får internettet mellem hænderne, går de i gang med at videreuddanne sig.

Sagen er, at informationssamfundet er et politisk prestigeprojekt, og derfor bliver det retfærdiggjort i nogle politiske og industrielle sammenhænge, hvor det ikke er pænt at sige, at krumtappen i virkeligheden er mere underholdning, mere snak og mere leg. Vi er – på godt og ondt – på vej ind i det selskabelige samfund”, konstaterer Stig Hjarvard.

Han peger som eksempel på, at der er politiske stemmer i at udstyre skoleelever med computere. Men hvis man ser på, hvad computerne bliver brugt til, kunne man lige så godt give dem en Nintendomaskine.

”Det ville bare være rent politisk selvmord”, siger han.

Det selskabelige samfund er dog ikke kun opstået med de nye mobile medier.

Inden for de seneste 15-20 år er traditionelle medier som aviser og tv blevet mere underholdningsprægede og hyggelige. Fra Stig Hjarvards stol på Københavns Universitet ses det ved, at morgenaviser som Politiken arrangerer vinture og tester regntøj til børn, mens tv har fremelsket en mere privat, selskabelig tone i sin måde at kommunikere på, blandt andet i studieværternes henvendelsesform. Tv-studierne bliver opbygget med køkkener og sofaer; kommunikationen bliver hjemliggjort, samtidig med at den stadig er offentlig. For vi sidder jo ikke helt hjemme i stuen.

”Det er derfor, jeg generelt taler om vores selskabelighed, for det er en omgangsform, der befinder sig i et socialt fristed mellem det private og det offentlige. Det forandrer vores måde at omgås hinanden på, fordi vores forestillinger om at være tæt på og langt fra hinanden ændrer sig. For hvert nyt medie, der opstår, bliver samtaleformerne stadig mere uformelle”, siger Stig Hjarvard.

Medier kommer mellem mennesker

Når det gælder vores sociale adfærd, ligger den afgørende udvikling dog i de nye medier – mobiltelefonen og computeren – som vi for det meste bruger individuelt. Samtalen ansigt til ansigt har fået konkurrence fra nye måder at være sammen på. Vi kan være i selskab med flere på én og samme tid, for med mobiltelefonen og internettet kan det enkelte individ i husstanden hele tiden vælge kommunikation fra og til. Og det kan skabe spændinger i vores sociale netværk, for hvornår er man egentlig sammen med familien?

"Er man det, når man sidder ved middagsbordet og SMS'erne samtidig kører frem og tilbage? Når der er medier i så at sige alle lokaler, parkerer man automatisk sin opmærksomhed flere steder. Muligheden for delt opmærksomhed er blevet
40 langt større. Man kan se, om der er kommet en mail; man kan sende en SMS eller tjekke, om der er noget på de 14 andre kanaler. For det enkelte individ er det utrolig funktionelt, for på den måde kan jeg dosere mit samvær i langt højere grad end tidligere. Jeg kan tage ti minutter med farmor, ti minutter med ungerne og fem minutter med kæresten", siger Stig Hjarvard.

45 Men det individuelle medieforbrug kan være generende for gruppen, hvilket ofte viser sig i skolen, i hjemmet og på arbejdspladsen. De mange muligheder kræver mere af den enkelte, som er nødt til at bruge flere kræfter på at koncentrere sig og vælge fra, for ellers kan det hele let komme til at skride. Man kan komme til at overinvestere sin kommunikation, som medieforskeren udtrykker det.

50 Vores kommunikation er i sig selv blevet en guldgrube og kommerciel drivkraft, hvilket tydeligst ses på telesektoren.

"I gamle dage gik det at bedrive telefonvirksomhed ud på at stille tekniske faciliteter til rådighed for folk. Telefonselskaberne så det ikke som deres opgave at tilskynde folk til at snakke. De var mere en slags ingeniørvirksomheder. I dag kan vi
55 ikke åbne en avis uden at få væltet reklamer i hovedet, der vil have os til at snakke endnu mere med alle mulige mennesker. Samtidig leverer telefonselskaberne indhold som ringetoner og billed-SMS'er og tilbyder dating services", siger Stig Hjarvard.

Den individuelle brug af medier har også gjort, at medierne i sig selv bliver til
60 et selskab, vi læner os op ad.

"Det er selskab, når vi tænder for morgen-tv, eller når vi hører radio i bilen. Det er en slags parasocialt samvær, som giver os en fornemmelse af, at vi ikke er helt alene. Og når de unge SMS'er, har det en karakter af kedsomhed, men i en selskabelig sammenhæng. Snakken går", siger medieforskeren.

65 **Utilgængelig og cool**

Og jo mere den går, des mere prestige bliver der i at isolere sig. I 'Det selskabelige samfund' skriver Hjarvard, at eftersom alle er i vedvarende kontakt, får det højere status at være utilgængelig for direkte kontakt. At sikre sin arbejdsro bliver et dyrebart alternativ til at være tilgængelig for opkald og e-mail.

70 De fleste af os er dog blevet håbløse junkier af de mobile teknologier. Vores oplevelse af ensomhed afhænger ikke længere af, om vi befinder os i fysisk selskab med nogen, vi kender, men i stedet af, om vi er connected eller disconnected – det vil sige uden elektronisk forbindelse til omverdenen.

Som Stig Hjarvard afslutningsvis skriver i 'Det selskabelige samfund':

75 "De mobile teknologier lovede større frihed for det enkelte individ, så man kunne bevæge sig frit, uafhængig af tid og sted. Men prisen for den øgede mobilitet er en ny form for afhængighed, hvor kravet om den evige kontakt både medfører mere arbejde og betinger individets oplevelse af social tilknytning til andre mennesker".

Linje 62: *en slags parasocialt samvær*: her i betydningen: en anden form for socialt samvær.

SONDAGSAVISEN

13.-15./2 - 2009

Af Rikke Danielsen & Maggie Svarstad

rd@sondagsavisen.dk; ms@sondagsavisen.dk

BLONDE BLOGGERE

At det er muligt at leve af at lægge nutidens form for dagbog - blogs - på internettet, er top 3-listen over svenske bloggere ganske gode eksempler på.

Nummer et på listen er Isabella 'Blondinbella' Löwengrip, der hvert år tjener millioner på at være Blondinbella. Nummer to og tre på listen over de mest besøgte blogs - Kenza 'Kenza' Zouitens og Alexandra 'Kissie' Nilsson - har en del til fælles med Blondinbella. Ligesom hende er de også bare 17 år, pæne og blonde. Alexandra Nilsson supplerer lommepengene ved at blogge om sit liv som gymnasieelev på Kungsholmen i Stockholm. Der kan man blandt læse, at hun tvinger farmand til at tage billeder hver morgen, så alle kan følge med i, hvordan dagens outfit ser ud. Det tjener hun 50.000 på om måneden. Blondinbella har cirka 700.000 besøgende om ugen, Kenza 500.000 og Kissie 200.000.

